

Recent Advances in Science

**Iceland
Reykjavík**

LEADERSHIP AND INNOVATION UNIVERSITY
OCTOBER 6-7, 2022, REYKJAVIK , ICELAND

LEADERSHIP AND INNOVATION UNIVERSITY

RECENT ADVANCES IN SCIENCE

PROCEEDINGS OF THE 2nd INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE

OCTOBER 6-7, 2022, REYKJAVIK , ICELAND

Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Recent Advances In Science» (October 6-7, 2022, Reykjavik , Iceland). LIU. 2022. 47 P.

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference contain scientific articles and reports of doctors of sciences, professors, researchers, scientists, lecturers, teachers, students of different degree levels as well as other interested persons and practitioners from all over the world in different fields.

Articles are published in the author's edition and formatting.

The authors are responsible for the accuracy of the information.

The editors have the right to make changes that do not change the content and essence of the article.

e-mail: insciencon@gmail.com

New conferences on the website: <https://sciencon.mozello.site.com/>

©2022 LEADERSHIP AND INNOVATION UNIVERSITY

©2022 AUTHORS OF THE ARTICLES

CONTENTS

TECHNICAL SCIENCES	5
Babakov M.F., Popova O.V. METHOD OF ESTIMATION OF SATELLITE RECEIVER RELIABILITY INDICATORS FOR A SMALL SAMPLE OF OPERATIONAL OBSERVATION DATA	5
ECONOMIC SCIENCES	9
Karpachova O.V. DIGITALIZATION OF AUDIT DOCUMENTATION IN UKRAINE	9
PEDAGOGICAL SCIENCES	14
Nataliia Vasylyshyna APPLICATION OF THE MODERN TRANSLATION METHODS – “SIGHT TRANSLATION TECHNIQUES” FOR MASTERING THE BASIC ALGORITHMS OF PROFESSIONAL TRANSLATION ACCOMPLISHED BY INTERNATIONAL LAW UNIVERSITY STUDENTS..	14
Shevtsov A.L. WAYS OF MILITARY PATRIOTIC EDUCATION IN THE HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIO	21
Prokopenko V.V. PARTICIPATION IN THE YOUTH PUBLIC ORGANIZATION AS A MEANS OF FORMING CIVIC COMPETENCE: HISTORIOGRAPHICAL CONTEXT	26
Lapuzina O.M. RESOURCE-ORIENTED TECHNOLOGIES AS THE PATH TO QUALITY TEACHING IN HIGHER EDUCATION	32
Kravtsova T.O., Krasnoshchok I.P. PEDAGOGICAL SUPPORT FOR THE FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF STUDENTS OF OUT-OF- SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS	38

Бабаков М.Ф., Попова О.В.

**МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ НАДІЙНОСТІ СУПУТНИКОВОГО
ПРИЙМАЧА ЗА МАЛОЇ ВИБІРКИ ДАНИХ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ
СПОСТЕРЕЖЕНЬ**

Babakov M.F., Popova O.V.

**METHOD OF ESTIMATION OF SATELLITE RECEIVER RELIABILITY
INDICATORS FOR A SMALL SAMPLE OF OPERATIONAL OBSERVATION
DATA**

Анотація. У даній роботі розглядається та аналізується задача оцінювання показників надійності супутникових приймачів за малої вибірки даних експлуатаційних спостережень. Досліджується можливість та ефективність оцінювання надійності супутникового приймача на основі фізико-статистичного опису моделей його відмов дифузійними розподілами. Використовуються методи розрахунку на основі двох-параметричних моделей відмов, що призводить до підвищення точності оцінок показників.

Ключові слова: надійність, оцінка, відмова.

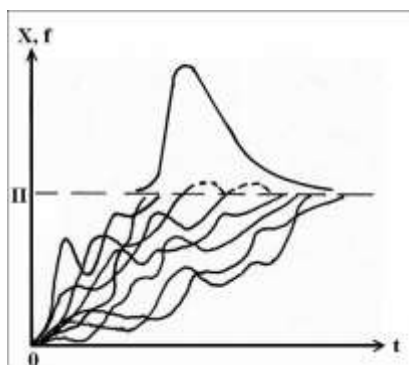
Abstract. In this study, the problem of estimating the reliability of satellite receivers with a small sample of operational observations is considered and analyzed. The possibility and efficiency of satellite receiver reliability estimation based on the physical and statistical description of its failure models by diffusion distributions is

investigated. Calculation methods based on two-parameter failure models are used, which leads to an increase in the accuracy of the estimates.

Keywords: reliability, evaluation, failure.

Існуючі методики оцінки показників надійності за статистичними даними про відмови об'єктів вимагають значного обсягу статистики відмов, яку, зазвичай, проблематично отримати. А оскільки сфера застосування супутникових приймачів досить широка, а обсяг виробництва великий, дослідникам необхідно робити оцінки і прогнозувати показники надійності об'єктів в умовах обмеженої статистики відмов. Більш точна оцінка надійності супутникових приймачів дозволяє забезпечити заданий рівень надійності, вживати заходи по забезпеченню надійності при експлуатації, а також приймати ефективні рішення про терміни подальшої експлуатації. Рівень надійності істотно впливає на обсяг трудовитрат при технічному обслуговуванні і на ступінь готовності техніки. Це обумовлює підвищені вимоги до рівня надійності, контролепридатності, експлуатаційної технологічності та уніфікації приладів [1].

В загальному випадку прийнято розглядати деградацію виробів електронної техніки як процес з немонотонними реалізаціями, адже згідно імовірісно-фізичної теорії надійності процес деградації цих виробів має не тільки монотонні реалізації, такі як старіння матеріалів або механічне руйнування, а також і немонотонні реалізації внаслідок впливу на прилади електричних явищ. На рис. 1 показано модель марківського немонотонного процесу деградації і схему формування розподілу напрацювання до відмови (DN- розподіл) [2].

**Рис. 1 – Модель марківського немонотонний процесу деградації і
схема формування розподілу напрацювання до відмови (DN- розподіл)**

Найбільш ефективними оцінками параметрів будь-яких розподілів є максимально-правдоподібні оцінки. Але оскільки максимально-правдоподібні оцінки параметрів двохпараметричних розподілів є достатньо складними при обчисленні, доцільно використовувати моментні оцінки, а також оцінки, що отримані методом квантилів, які успішно використовуються в інженерній практиці та обчислення яких значно простіше за обчислення максимально-правдоподібних оцінок.

Щоб визначити щільність вірогідності розподілу часу $f(t)$ повністю розв'язується рівняння Фоккера-Планка-Колмогорова, потім знаходиться часткова похідна за часом від функції $\omega(t_0, x_0; t, x)$ і отриманий вираз інтегрується по параметру x .

У результаті розв'язання рівняння Фоккера-Планка-Колмогорова для прийнятих крайових умов, для виробів електронної техніки визначений вираз для закону щільності вірогідності розподілу часу до відмови:

$$f(t) = \frac{1}{\nu t \sqrt{2\pi a t}} \exp \left[-\frac{(1-at)^2}{2\nu^2 a t} \right]. \quad (1)$$

Для малої вибірки даних експлуатаційних спостережень супутникового приймача визначаються основні характеристики DN-розподілу: функція розподілу (модель відмов), вірогідність безвідмовної роботи (модель надійності),

середній ресурс (середнє напрацювання до відмови), вірогідність безвідмовної роботи в заданому інтервалі, а також гамма-процентний ресурс (гамма процентне напрацювання до відмови). Розраховуються точкові оцінки показників надійності, а також довірчі межі та гранична відносна помилка ξ .

Використання методів розрахунку на основі двох-параметричних моделей відмов призводить до підвищення точності оцінок показників надійності технічних приладів та систем; в результаті спостережень в процесі експлуатації призводить до значного скорочення об'єму випробувань або об'єму спостережень, тобто дозволяє зменшити кількість спостережуваних зразків на 30-50% для необхідної точності та достовірності.

Список використаних джерел

1. Бабаков М.Ф. Нормування і розрахунок надійності радіоелектронної апаратури: навч. Посібник / М.Ф. Бабаков, І.К. Васильєва, І.І. Дерюга. – Х .: Нац.аерокосм. ун-т «Харк. Авіація. Ін-т », 2008. – 77С.
2. ДСТУ 8647:2016 Надійність техніки. Оцінювання та прогнозування надійності за результатами випробувань і/або експлуатації в умовах малої кількості відмов.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Бабаков Михайло Федорович – кандидат технічних наук, професор, професор кафедри радіоелектронних та біомедичних комп'ютеризованих засобів і технологій, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут";

Попова Олександра Валеріївна – студентка VI курсу кафедри радіоелектронних та біомедичних комп'ютеризованих засобів і технологій, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут".

Карпачова О.В.

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Karpachova O.V.

DIGITALIZATION OF AUDIT DOCUMENTATION IN UKRAINE

Анотація. Диджиталізація все більше з кожним роком стає одним з інструментів, який допомагає оптимізувати роботу в будь-якій сфері діяльності, включаючи надання аудиторських послуг. Як вплив цього, з'являються нові аудиторські ІТ-програми, методики застосування соціальних мереж при виконанні процедур аудиту, розробляються внутрішні платформи оформлення та зберігання аудиторської документації, передачі інформації, тощо. Варте зауважити, що цифрова «хвиля» покращує якість та здійснює оптимізацію ресурсів при наданні аудиторських послуг.

Ключові слова: диджитал, аудит, робоча документація, МСА.

Abstract. Digitization is becoming more and more every year one of the tools that helps to optimize work in any sphere of activity, including the provision of audit services. As an effect of this, new audit IT programs, methods of using social networks in the performance of audit procedures are emerging, internal platforms for the creation and storage of audit documentation, information transfer, etc. are being developed. It is worth noting that the digital "wave" improves quality and optimizes resources within providing audit services.

Keywords: digital, audit, working documentation, ISA.

Диджитал - цифрові технології, автоматичні програми, цифрові дані, соціальні мережі, месенджери, тощо. Тобто, диджиталізація є переведення інформації у цифрову форму. Отже, диджиталізація робочих документів це переведення паперових робочих документів у цифрову форму та отримання робочих документів за допомогою цифрових технологій.

Формування диджиталізації дослідили такі науковці як В.С. Рудницький, А.М. Кузьмінський, М.Т. Білуха, Ф.Л. Дефліз, Г.Р. Дженік, В.М. О'Рейлі, М.Б. Хірш, Е.А. Аренс та Дж. К. Лоббек. В.С. Рудницький дослідив організацію аудиту в середовищі електронної обробки даних. Відправною точкою початку диджиталізації в аудиті можна вважати 80-90-і роки. Думки різних науковців розділилися стосовно застосування інформаційних технологій в аудиті. Деякі автори вважають, що застосування електронної обробки даних необхідно лише у випадках здійснення складних економіко-математичних розрахунків, зберігання аудиторського архіву, складання і оформлення документів. Науковець вважає, що вказані напрями використання електронної обробки даних є перспективним і необхідним для аудиту [1]. На думку А.М. Кузьмінського головна перевага використання електронних програм для складання робочих документів полягає в якісній зміні технології аудиту, праці аудитора [1,2]. Справді, якщо розглядати оформлення робочих документів за допомогою будь-яких електронних програм з точки зору праці аудитора, то це оптимізує часові та людські ресурси. Така оптимізація позитивно впливає на розрахунок бюджету та собівартості здійсненні аудиторських послуг. М.Т. Білуха стверджує, що застосування у аудиторському контролі економічного аналізу, статистичних розрахунків і економіко-математичних методів підвищує наукову достовірність аудиту і його ефективність у раціональному господарюванні в умовах ринкових відносин [1,3].

Якщо, проаналізувати процедури здійснення аудиту підприємств, що складають свою звітність за МСФЗ, то немаловажною складовою є фінансовий аналіз, розрахунки коефіцієнтів, аналіз даних, тощо. Здійснення розрахунків за

допомогою спеціалізованих електронних програм допомагає максимально правильно здійснити такі розрахунки та зберегти їх, як робочі документи.

Як правильно відмічає В.С. Рудницький, комп'ютерні програми клієнта аудитор обов'язково застосовує у випадках, коли облік ведуть за допомогою спеціальних програм, а інформація зберігається у файлах даних [1]. Варто відмітити, що майже всі українські підприємства здійснюють облік за допомогою комп'ютерних програм. Здебільшого це 1С, Fit-Бюджет, MASTER:Бухгалтерія, BAS Бухгалтерія, Дебет Плюс, тощо. Деякі українські підприємства ведуть повний облік або аналітичний у Excel. Здебільшого такими підприємствами є комунальні та не великі агропідприємства. Враховуючі це, для аудитора інформація, яка зберігається в бухгалтерських програмах є важливим першоджерелом для аналізу та проведення аудиту, а також оформлення аудиторської документації.

Ф.Л. Дефліз, Г.Р. Дженік, В.М. О'Рейлі, М.Б. Хірш вказують, що проведення перевірок засобів контролю викликає необхідність перевірки великої кількості даних [1]. Е.А. Аренс та Дж. К. Лоббек вказують, що комп'ютерні програми можна застосовувати при проведенні аналітичних процедур [1,4]. Дане ствердження є дійсно вірним, аналітичні процедури проводяться здебільшого за допомогою електронних програм.

Розглянемо, як ІТ-програми зв'язку впливають на проведення аудиторських процедур. Такі програми як, Skype, Zoom, Teams дозволяють швидко організувати нараду, зустріч з клієнтом, при цьому при згоді учасників, можливо зробити запис наради, такий запис стає частиною робочих документів. Також, це дуже зручно зробити при прийнятті клієнта. Наприклад, онлайн-зустріч допомагає зробити ознайомчу зустріч та обговорити перші питання. Пандемія Covid-19 та агресія Російської Федерації на території України вплинули на фізичні можливості проведення аудиту та спричинили ряд обмежень. Програми Skype, Zoom, Teams можуть допомогти аудиторам у режимі реального часу здійснити участь у вибірковій інвентаризації аудитора,

тобто провести альтернативні процедури. А запис онлайн підключення є робочими документами та доказовою базою проведення інвентаризації.

Також, популярним є використання месенджерів при здійсненні аудиту. Популярними месенджерами в Україні є Viber, Telegram, WhatsUp. Такі месенджери дозволяють, швидко обмінюватися інформацією, отримувати файли, фотографії, тощо. Наприклад, переписку з клієнтом у месенджері можна зберегти, зробити знімок екрану та додати до своїх робочих документів, як аудиторські докази.

Одним із значних інструментів диджитал є Web – браузері та мережа Internet, що допомагають у здійсненні аналітичних процедур та як наслідком оформлення робочих документів за результатами їх проведення. За результатами проведення дослідження автором було сформовано наступний алгоритм застосування аналітичних процедур за допомогою пошукової системи мережі Internet (рис. 1):

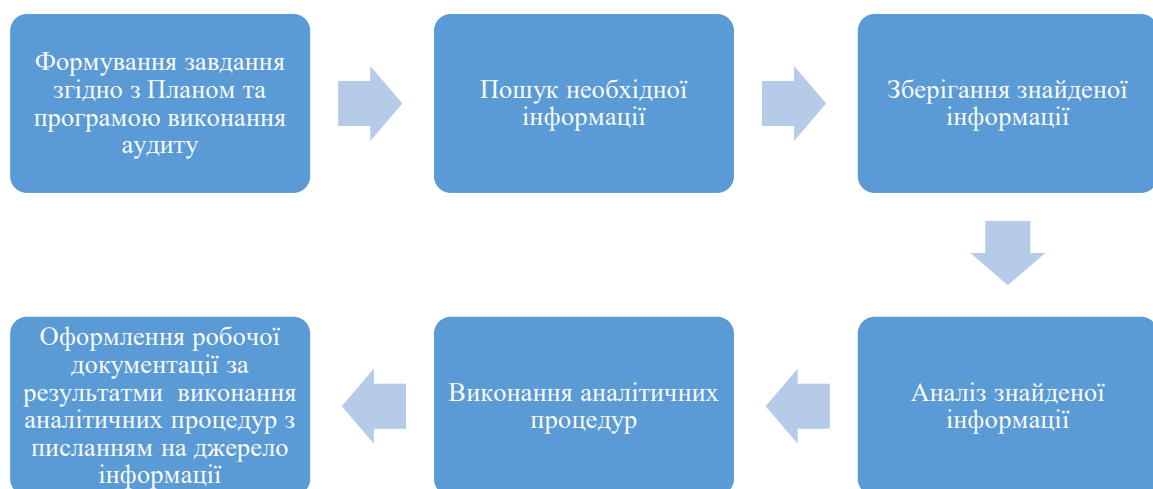

Рис. 1 – Алгоритм застосування аналітичних процедур за допомогою пошукової системи мережі Internet

Враховуючі вищезазначене, можна зробити висновок, що диджиталізація поступово зі своїм розвитком вплинула на перехід оформлення робочих документів від паперових до електронної форми. Звичайно, зараз є частина робочих документів у паперовій формі. Але, коли мова йде про тести контролю,

тести деталей та виконання аналітичних процедур, то аудитори використовують продукти Microsoft Office - Excel та Word. Такі файли є зручними у використанні та потребують менше часу на навчання користуванням ніж автоматизовані програми. Excel дозволяє швидко оформити робочі документи, легко вносити зміни, робити розрахунки, визначити суттєвість, аналіз і перевірку великих даних, тощо. В такий документ можна робити гіперпосилання на інші робочі документи, додавати файли та необхідні фотографії. Такі робочі документи базують на формулах та/або макросах та можуть імпортуватися/експортуватися в/з автоматизовані програми для здійснення аудиту.

Список використаних джерел

1. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту. – Тернопіль: “Економічна думка”, 1998. –196 с.
2. Автоматизація оперативного обліку та контролю міжнародних економічних операцій [Текст] / Ю. А. Кузьмінський ; Київський національний економічний ун-т. - К. : КНЕУ, 2001. - 268 с.
3. Білуха, М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит [Текст] : підручник / М.Т. Білуха, М.Г. Дмитренко , Т.В. Микитенко. - 2-ге вид., перероб і доп. - К. : Українська академія оригінальних ідей, 2006. - 888 с.
4. Аренс, Э.А. Аудит : [Пер. с англ.] / Э. А. Аренс, Дж. К. Лоббек. - М. : Фінанси та статистика, 1995. - 558 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Карпачова Ольга Володимирівна – здобувач наукового ступеня доктора філософії, Львівський національний університет ім. Івана Франка , ORCID: 0000-0001-7163-2177.

Nataliia Vasylyshyna

**APPLICATION OF THE MODERN TRANSLATION METHODS – “SIGHT
TRANSLATION TECHNIQUES” FOR MASTERING THE BASIC
ALGORITHMS OF PROFESSIONAL TRANSLATION ACCOMPLISHED BY
INTERNATIONAL LAW UNIVERSITY STUDENTS**

Abstract: the current pedagogical modern research presented in this paper deals with one of the urgent contemporary issues related to shaping foreign communicative competence in law. The study is aimed to show “sight translation techniques” which are advised to be applied during university classes on discipline “Theory and Practice of Translation”. The main findings of the conducted practical survey are viable and essential, because the application of them greatly increases international law students’ knowledge of legal terminology, ability to express their opinions on different social concerns.

Key words: on-line education, digital techniques, English for Specific Purposes, legal terminology, translation methods, sight translation.

Bearing in mind the responsibility of translators, which goes beyond merely transferring the meaning and entails them to act as terminologists, cultural transmitters, linguists, editors, and even authors, trainers in undergraduate translation and interpretation departments require to apply a multi-faceted approach. Over the last decade, the importance of creating a constructivist environment in translation classrooms has been foregrounded, and primarily, collaborative learning has been discussed by a vast number of researchers. Theoretical and applied studies shed light

on how students can actively participate in classroom activities, achieve deep learning, and get involved in real-life tasks in collaborative learning environments. The collaborative learning approach calls for the interaction and cooperation of learners and instructors pointing to the significance of such methods as teamwork in translation courses, and that the gap between real-life requirements and curriculum at the educational institutions.

The overall aims of the classes on discipline “Theory and Practice of Translation” are:

- a. to enable the learners to communicate effectively and appropriately in real life situation;
- b. to use English in Law effectively for study purpose across the curriculum;
- c. to develop translation skills on topic “International Legal Documentation: Modern Translation Methods – Sight Translation Techniques for Mastering the Basic Algorithms of Professional Translation”;
- d. to develop and integrate the use of the four language skills i.e. Reading, Listening, Speaking and Writing in the frame of legally-related learning environment;
- e. to revise and reinforce the legal glossary already learnt;
- f. to encourage students to take active role during the on-line class using the platforms “My Grammar Lab”; “Pearson English Portal” and “ePanel”.

Professional Language Practical Skills to be mastered by learners during the class are as follows:

- the ability to speak intelligibly in the form of monologue as well as dialogue;
- pronounce English legal terms correctly and intelligibly;
- use appropriate word stress, sentence stress and elementary intonation patterns with audio assistance;
- speak intelligibly while making statements, asking question, giving instructions and commands, reporting events;
- put ideas in proper sequence during translation and creation of the personal law linked statements;

- narrate simple experiences and series of events to convey its essence and intention;
- describe accurately what he/she observes and experiences;
- translate; rephrase legal related documents;
- Passive Voice revision with the platform “My English Lab”;
- Legal Issues Quotes Research for idioms; collocations;
- translation of the passages taken from the original document;
- coming up with the presentations on topic “Some Features of Legal Documents in Different Countries”.

Creative Expression:

During the class, the students are going to deal with the following tasks:

1. Hard Sell: Business Active Glossary Revision;

2. Quotes About Social Issues: Choose One, Find A Picture; Translate and Explain It:

- Violence never brings permanent peace. It solves no social problem: it merely creates new and more complicated ones. Martin Luther King, Jr.
- Poverty does not create our social problems...our social problems create our poverty. Marco Rubio;
- Children are victims of a social problem that wounds the family. Pope Francis;
- Some people seem to believe that for each problem there is a solution readily available - a solution that can be promptly achieved by passing a law and voting some money. I think of this as the vending machine concept of social change. Put a coin in the machine and out comes a piece of candy. If there is a social problem, pass a law and out comes a solution. John W. Gardner;
- Child labor perpetuates poverty, unemployment, illiteracy, population growth and other social problems. Kailash Satyarthi;
- Imprisonment has become the response of first resort to far too many of our social problems. Angela Davis;

– One of the things I learned is that you've got to deal with the underlying social problems if you want to have an impact on crime - that it's not a coincidence that you see the greatest amount of violent crime where you see the greatest amount of social dysfunction. Eric Holder;

– One day I shall write a little book of conduct myself, and I shall call it Social Problems of the Unsociable. And the root problem, beneath a hundred varying manifestations, is How to Escape. How to escape, that is, at those times, be they few or frequent, when you want to keep yourself to yourself. Rose Macaulay;

– Illegitimacy is the single most important social problem of our time - more important than crime, drugs, poverty, illiteracy, welfare or homelessness because it drives everything else. Charles A. Murray;

– Crime is a social problem, and education is the only real deterrent. Look at all of us in prison; we were all truants and dropouts, a failure of the educational system. Look at your truancy problem, and you're looking at your future prisoners. Put the money there. Wilbert Rideau.

3. Topic Social Issues Vocabulary: Working with Screenshots.

4. Research Time: Look for 3 or 5 Other Quotes Related to Social Legal Issues and Rewrite the Collocations from them, Further Present to the Class Mates with Translations.

4. Pair Translation: for Example, Speaker #1: “We have a long tradition of pavement collection back home – home is Australia in case you couldn’t tell! So, once or twice a year you can leave unwanted stuff outside your house on the lawn or on the pavement – you know, furniture, carpets, stuff like that – and the council will take it away. I mean, there are rules about what you can, and can’t, throw out, of course. The great thing though is that other people are encouraged to help themselves and there’s a whole mini-culture that’s grown up around ‘picking’ as we call it. I mean, it requires individuals to act responsibly to avoid mess, but in the end it’s doubly-effective because it encourages recycling and helps those on low incomes. When I spoke to my sister yesterday, she said she’d been out picking the day before and had come back with a complete set of dining room furniture and a bag of golf clubs! I don’t see any

reason why such a set-up wouldn't be very successful in Manchester or for that matter in any other city in the UK".

5. *Watching Documentary Video: Scriptwriting; Legal Collocations Rephrasing.*

6. *Reading Original Document.*

7. *Vocabulary: Navigating Documents: Multitask Practice.*

8. *Following the Usual Plan Create the Presentations on the Topic "Some Features of Legal Documents in Different Countries".*

Note: Choose One or Two of the Countries (Ukraine; Turkey; the USA; The UK; France; Italy; Spain; Germany; China; Australia; India; Poland; Maldives; Palawan, Philippines; Seychelles; Bali, Indonesia; Greece; Fiji; Thailand; The Caribbean; Australia; The Bahamas).

To sum up, the outlined "sight translation methods" have the following advantages: the teacher starts teaching English to the students by teaching them reading first; the natural order of learning a language is listening, speaking, reading and writing; "sight translation methods" don't neglect speech, so much attention is paid to oral work or drill work in this method; there is pattern practice in the these methods; the result is that students are able to speak English in Law correctly; due to the fact that language is the result of the history, tradition, culture and the life of the people speaking them the university students are able to translate exactly from one language to another; the idiomatic expressions of legal vocabulary are hard to translate aptly, so, using them they are likely to translate literally and absurdly.

References

1. Collins, A., Halverson, R. (2009). Rethinking education in the age of technology: the digital revolution and schooling in America. New York: Teachers College Press. P. 3 – 12. [In English].

2. Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press. URL: <https://cutt.ly/tf6upHB>. [in English]

3. Council of Europe. (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. URL: <https://cutt.ly/sf6uzJ4..> [in English]
4. Council Recommendation of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning. (2018). P. 1 – 13. [In English].
5. Daniëlle, H. (2016). Comparing traditional and digital learning methods to improve the learning outcomes of young children. Tilburg University. P. 5 – 18. [In English].
6. Debande, O. (2004). ICTs and the development of eLearning in Europe: The role of the public and private sectors. *European Journal of Education*, 39(2), 191–208. CrossRefGoogle Scholar [in English]
7. Digital Education at School in Europe. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (2019). P. 9 – 45. [In English].
8. Dujmovic, J. (2019). Here's why you will be hearing more about virtual reality. Market Watch. <https://www.marketwatch.com/story/heres-why-you-will-be-hearing-more-about-virtual-reality-2019-07-15>. Zugegriffen am 25.06.2019. [in English]
9. Edelmann, D., Schmidt, J., & Tippelt, R. (2011). Einführung in die Bildungsforschung. Stuttgart: Kohlhammer. Google Scholar [in English]
10. Education and Training. URL: https://ec.europa.eu/education/node_en. [In English].
11. Engle, L. (2004). Assessing language acquisition and intercultural sensitivity development in relation to study abroad program design. *The Interdisciplinary Journal of Study Abroad.*, vol. 10. P. 253–276 p. [In English].
12. EU-Commission. (2003). eLearning: Better eLearning for Europe. Directorate-General for Education and Culture (NC-52-03-207-EN-C). http://europa.eu.int/information_society/eeurope/index_en.htm. [in English]
13. EURYDICE. (2004). Key data on information and communication technology in schools in Europe. Annual Report (Brussels, European Commission).

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ce58ea69-2e54-4e3a-9455-84a595f258cb/language-en>. [in English]

14. Fun & Easy Games for Teaching Business English to Adults. URL: <https://bridge.edu/tefl/blog/games-teaching-business-english/>. [in English]

PERSONAL DATA ABOUT THE AUTHOR:

Nataliia Vasylyshyna, D.Sc. in Pedagogics, Associate Professor, Professor of Foreign Languages and Translation Department, Faculty of International Relations, National Aviation University, Ukraine, Kyiv, ORCID: 0000-0002-0003-9998, Researcher ID: H-1189-2019.

УДК 37.017.4

Шевцов А.Л.

**ШЛЯХИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Shevtsov A.L.

**WAYS OF MILITARY PATRIOTIC EDUCATION
IN THE HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION**

Анотація. Зміст публікації присвячений актуальним питанням військово-патріотичного виховання у Вищих військових навчальних закладах в умовах широкомасштабної агресії проти України. Автор висвітлює основні шляхи й умови успішної діяльності по забезпеченню ефективного формування патріотичних якостей у здобувачів вищої освіти та їх мотиваційної налаштованості на захист Вітчизни.

Ключові слова: патріотизм, військово-патріотичне виховання, традиції і ритуали.

Abstract. The content of the publication is devoted to topical issues of military-patriotic education in higher military educational institutions in the conditions of large-scale aggression against Ukraine. The author highlights the main ways and conditions of successful activities to ensure the effective formation of patriotic qualities in students of higher education and their motivational disposition to protect the Motherland.

Keywords: patriotism, military-patriotic education, traditions and rituals.

Патріотизм багатомірна філософська категорія, складне соціально-політичне явище. Воно інтегрується через почуття конкретної особистості і проявляється у самовідданості служіння своєму народові, любові до рідного краю, готовності до будь-яких випробувань в ім'я інтересів Вітчизни.

Українці завжди були добрими вояками і великими патріотами. Вони успадкували бойовий дух своїх предків-воїнів Київської Русі, козаків та наступних поколінь. Неможливо переоцінити вклад українців в перемогу над гітлерівським фашизмом. Мільйони наших співвітчизників віддали своє життя за вільне і щасливе майбутнє Батьківщини, виявили при цьому непохитну стійкість, мужність, героїзм та неперевершений патріотизм.

Вже в часи новітньої історії сучасної української держави серйозною перевіркою на вірність Військовій Присязі і Українському народові, іспитом на професійну і громадську зрілість стала російсько-українська війна. Загальнонаціональний спротив агресії виявився своєрідним індикатором патріотичної згуртованості українського суспільства. З метою відзначення подвигу, героїзму та стійкості громадян, виявлених у захисті своїх міст під час навали агресора Президент України Указом від 6 березня 2022 року встановив почесну відзнаку “Місто-герой України” [1].

Між тим, треба визнати, що за 30 років незалежності України питання патріотичного виховання були далеко не пріоритетними. Багато важливих проблем військово-патріотичної роботи своєчасно не вирішувались, їх розробкою, дослідженням, науковим обґрунтуванням майже ніхто не переймався, бракувало системного підходу до військово-патріотичного компоненту у освітній сфері. Це породжувало розмитість, фрагментарність, утилітаризм, деформацію духовно-гуманітарної свідомості та інші негативні наслідки байдужого ставлення держави до військово-патріотичного виховання громадян України. Лише в червні 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання, одним із розділів якої сформульовані завдання військово-патріотичного виховання [2]. Серед них: формування готовності громадян до захисту України;

популяризація і підвищення престижу військової служби; прищеплення шанобливого ставлення до героїв боротьби за незалежність і територіальну цілісність України; створення та реалізація нової системи військово-патріотичного виховання та громадського сприяння безпеці та обороні України. На виконання положень зазначеної програми Міністерство освіти і науки України 6 червня 2022 року видало наказ № 527, яким затвердило концепцію і заходи національно-патріотичного виховання в закладах освіти [3].

Військово-патріотичне виховання курсантів нерозривно пов'язане з процесом навчання основам майбутньої професії. Воно мотивує курсантів на якісне засвоєння навчальних програм, закладає базові основи патріотичного світогляду, розвиває потребу зразкового виконання військового обов'язку та бажання бути гідними традицій українського офіцерського корпусу. Ключову роль в цьому відіграють військові науки за допомогою яких здобувач вищої освіти отримує ази військової майстерності. В процесі навчання широко використовуються сучасні педагогічні технології, технічні засоби, польова матеріально-технічна база. Особлива роль відводиться практичним та тактико-спеціальним заняттям на місцевості, де теорія переходить в практичну площину. Саме в ході таких занять загартовуються характер і вольові якості притаманні захиснику Вітчизни.

Не менш важливим елементом військово-патріотичного виховання є особистість викладача, його педагогічна майстерність та особистий приклад. Креативне оперативно-тактичне мислення, вміле застосування різноманітних методичних прийомів, врахування в навчанні практичного в тому числі власного військового досвіду сьогодні як ніколи витребувані часом. З огляду на зазначене науково-педагогічний склад на кожне заняття визначає конкретні виховні цілі, серед яких формування мужності, стійкості, рішучості при виконанні службових завдань по захисту України. Також, з метою військового виховання до занять з курсантами, студентами, слухачами залучаються ветерани та учасники бойових дій, кадрові військові бойових підрозділів Збройних Сил України.

Суттєве місце у військово-патріотичному вихованні відводиться військовим традиціям і ритуалам. Найбільш хвилюючими з них є Прийняття курсантами Військової Присяги, відвідування меморіалів військової слави, музеїв військових частин. Таким чином, військове виховання є своєрідною основою не тільки для успішного навчання, але і важливою складовою підготовки патріотично налаштованих фахівців військової справи.

Вищезазначене дає можливість виділити основні умови успішної діяльності по забезпеченню ефективного військово-патріотичного виховання: висока професійна компетентність викладачів; достатнє ресурсне забезпечення військово-патріотичних заходів; налагоджена система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації організаторів військово-патріотичного виховання. Виховання патріотичних почуттів, особливо у молоді, дуже делікатна справа. Молодій людині, яка ще не має життєвого досвіду, іноді притаманні категоричність, максималізм, самовпевненість, перебільшення власних можливостей. Тому процес патріотичного виховання не може бути разовою акцією чи кампанією. Він має втілюватись послідовно, комплексно і на постійній основі.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 6 березня 2022 року №111/2022 “Про встановлення почесної відзнаки “Місто-герой України”.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року №673 “Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 року №527 “Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641”.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Шевцов Анатолій Леонідович — кандидат наук з державного управління, професор кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Прокопенко В.В.

**УЧАСТЬ УМОЛОДІЖНІЙ ГРОМАДСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ**

Prokopenko V.V.

**PARTICIPATION IN THE YOUTH PUBLIC ORGANIZATION AS A MEANS OF
FORMING CIVIC COMPETENCE: HISTORIOGRAPHICAL CONTEXT**

Анотація. У статті виокремлено квінтесенцію поглядів дослідників на проблему визначення поняття «громадянська компетентність». Розглядаються основні механізми формування громадянської компетентності студентів у процесі діяльності молодіжних громадських організацій, а також визначені основні напрямки та принципи їх діяльності. Проаналізовано проектну діяльність студентів у громадських об'єднаннях, орієнтовану на налагодження взаємовідносин студентського колективу з суспільними інституціями.

Ключові слова: громадянська компетентність, молодіжна громадська організація, самоуправління, соціальний проект.

Abstract. The article highlights the quintessence of researchers' views on the problem of defining the concept of "civic competence". The main mechanisms of the formation of civic competence of students in the process of activity of youth public organizations are considered, as well as the main directions and principles of their activity are determined. The project activity of students in public associations, aimed

at establishing relations between the student body and public institutions, was analyzed.

Keywords: civic competence, youth public organization, self-management, social project.

Ключову роль у вихованні сучасної студентської молоді безперечно відіграє формування громадянської компетентності. Під час навчання у закладі вищої освіти студенти отримують знання про державу та суспільство. Проте на практиці побачити процес функціонування державних та суспільних інститутів вони можуть лише об'єднавшись у молодіжну групу за інтересами через яку їх ідеї та прагнення усвідомлять інші члени суспільства. Тим самим, з одного боку активна молодь формує необхідні громадянські вміння та навички, які вони зможуть застосовувати в подальшому житті, а з іншого, відбувається їх громадянське виховання через усвідомлення власної цінності та значення здобутих компетентностей для оточуючого соціуму.

Мета статті полягає у з'ясуванні історіографічного контексту проблеми формування громадянської компетентності студентів-учасників молодіжної громадської організації.

Більшість сучасних дослідників проблеми самореалізації та самовизначення студентів у молодіжних групах (організаціях) (Ю.Івженко, М.Квітков, О.Жаровська, А.Сігова, Т.Ціпан, О.Панагушина, І.Остапівська В.Шабанов та інші) визначають поняття формування громадянськості як взаємопов'язану сукупність обставин у процесі виховання студентів та участі їх у суспільно важливих громадських, культурно-мистецьких заходах молодіжних громадських організацій, що забезпечується досягнення ними вищого рівня почуття громадянськості. Такі умови, на думку Ю.Івженко, формуються через організацію та проведення правильно обраних форм та методів педагогічної роботи зі студентами [1, с. 73].

Науковець визначає формування громадянської компетентності студентів як сукупність емоцій особистості, які показують патріотичне ставлення до своєї країни, її потреб і норм суспільного життя, до її історії, мови, культури, державних символів, що віддзеркалюється у громадсько-значущих діях, вчинках, націлених на забезпечення життєвих інтересів та прав людини, що впливає на зміну соціального середовища, згідно із актуальними суспільними потребами [1, с.72-73].

О.Панагушина, вивчаючи соціалізацію підлітків через засоби молодіжних організацій, наголошує на тому, що процес формування громадянської компетентності у студентів слід трактувати як налагодження взаємодії між ними, враховуючи їх інтереси та потреби. Участь останніх у діяльності громадської організації, на думку вченої, певним чином урізноманітнює молодіжну суспільно-корисну діяльність та забезпечує світоглядний розвиток студентів у позанавчальний час.

Формуванню громадянської компетентності студентів, на її погляд, сприяють наступні напрямки діяльності молодіжних громадських організацій: виховання патріотичних почуттів, розвиток творчої особистості, розвиток підприємницької діяльності та менеджерських навичок, необхідність ведення їх членами здорового способу життя, євроінтеграційний напрямок діяльності, що зафіксований в установчих документах тощо [3, с. 34].

Аналізуючи на практиці громадську діяльність дитячо-юнацьких об'єднань, дослідниця Т.Ціпан окреслила провідні педагогічні умови громадянського виховання. Серед них: залучення підлітків до суспільно-корисної діяльності, вільний вибір кола спілкування та створення відповідного виховуючого середовища. На її думку, у молодіжних об'єднаннях обов'язково треба формувати самоуправління, яке має на меті моделювання відносин у сучасному громадянському суспільстві [4, с. 7].

Обґрунтувавши основні аспекти громадянської соціалізації студентів, науковець В.Шабанов був глибоко переконаний у тому, що для ефективного розвитку громадянської компетентності під час освітньої діяльності студентів у

зкладах вищої освіти та поза ними, необхідно широко застосовувати інтерактивні форми та технології соціально-комунікативного спрямування, з метою формування розвивального освітнього середовища [5, с. 9].

Обґрунтувавши модель технології формування активних громадянської позиції підлітків, на прикладі виховної діяльності громадської організації «Пласт», І.Остапівська, виокремлює основні принципи ефективного функціонування молодіжного громадського об'єднання. До них вона відносить: емоційність та романтизм, поєднання поваги та вимогливості по відношенню до вихованця, врахування вікових та індивідуальних особливостей кожного студента [2, с. 13].

Важливе значення, на думку Ю.Івженко у формуванні громадянської компетентності учасників громадської організації виступає також проектна діяльність. Її успішна реалізація, за словами дослідника, залежить від рівня налагодження взаємодії студентів з викладачами та адміністрацією навчального закладу. Адже така співпраця на етапах зародження студентського об'єднання допомагає його членам налагодити в майбутньому тривалу партнерську взаємодію з органами державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації розроблених ними перспективних проектів [1, с. 76].

Кожна молодіжна організація у процесі своєї діяльності розробляє власні творчі соціальні проекти до яких залучає не лише своїх дійсних членів, а й інших студентів навчального закладу. Серед таких соціальних проектів варто виокремити організацію тематичних семінарів, лекцій, диспутів дискусій, рольових та ділових ігор, «круглих столів», волонтерських акцій зі збору донатів тощо.

Активність та частота таких проектів, на нашу думку, в першу чергу залежить від ступеню взаємодії між усіма членами організації, рівня налагодження зв'язків із представниками територіальної громади, та взаємодії молодіжних об'єднань українських міст та областей. На особливу увагу в рамках реалізації соціальних проектів, заслуговує діяльність наступних громадських організацій: «Студентське об'єднання українських скаутів (Київ), «Молодь за

вищу освіту» (Київ), «Агенство соціальних проєктів, «Студленд» (Київ), «Дніпровська хвиля» (Дніпро) тощо. Дуже часто серед вищезазначених організацій проводяться конкурси соціальних проєктів, де ініціативні групи студентів із різних міст мають змогу презентувати власний досвід громадсько-соціальної діяльності, окреслити низку проблемних питань, які потребують подальшого вирішення, а найголовніше – сформувати нові громадянські компетентності у міжособистісній взаємодії.

Таким чином, до основних механізмів формування громадянської компетентності в учасників молодіжної громадської організації належить в першу чергу необхідність врахування вікових та індивідуальних особливостей кожного члена студентського об'єднання, створення ефективного самоуправління організації з метою моделювання суспільних відносин, налагодження позитивних міжособистісних стосунків в колективі однодумців з одного боку, а з іншого, партнерські відносини з викладачами вищого навчального закладу, його адміністрацією, органами влади та місцевого самоврядування. Крім того, формуванню вищевказаних компетентності сприяють ключові напрямки діяльності студентських об'єднань такі як розвиток творчої особистості, менеджерських навичок через організацію проєктної діяльності, самоорганізація студентів в позанавчальний час для суспільно-корисної (наприклад, волонтерської діяльності) тощо. В результаті всі здобуті вміння та навички стануть в майбутньому запорукою розбудови в Україні демократичного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Ївженко Ю.В. Педагогічні умови формування почуття громадянськості студентів у діяльності молодіжних громадських організацій. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, Вип. 6, 2016. С. 70-79.

2. Остапйовська І.І. Формування активної громадянської позиції підлітків у виховній діяльності Пласту: автореферат дис. ...канд.. пед. наук. Луцьк, 2011. 20 с.

3. Панагушина О.Є. Взаємодія школи з молодіжними організаціями як чинник успішної соціалізації підлітків. Соціальна педагогіка і практика. 2009. №3. С. 29-36.

4. Ціпан Т.С. Педагогічні умови громадянського виховання підлітків у дитячо-юнацьких об'єднаннях: автореферат дис. ...канд.. пед. наук. Рівне, 2012. 20 с.

5. Шабанов В.П. Громадянська соціалізація студентів коледжу в позанавчальній діяльності: автореферат дис. ...канд.. пед. наук. Луганськ, 2012. 23 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Прокопенко Вікторія Вікторівна – к.філос.н., викладач Фахового медико-фармацевтичного коледжу ПДМУ.

Лапузіна О.М.

**РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ШЛЯХ ДО ЯКІСНОГО
НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ**

Lapuzina O.M.

**RESOURCE-ORIENTED TECHNOLOGIES AS THE PATH TO QUALITY
TEACHING IN HIGHER EDUCATION**

Анотація. У тезах розкрито сутність і зміст ресурсно-орієнтованих технологій для забезпечення якісного навчання студентів закладів вищої освіти в умовах глобалізації. З'ясовано, що сучасна цифровізація освіти й економіки обумовлює ресурсно-орієнтоване навчання як комплексну інтегративну систему, яка включає формування мотиваційно-ціннісних координат, професійних умінь та навичок студентів, визначених цілями навчання; стимулювання їх самостійної пізнавальної діяльності, використання й ефективного застосування інноваційних інформаційних технологій.

Продемонстровано, що технологія ресурсно-орієнтованого навчання передбачає активне долучення викладачів-дослідників, а саме лідерів, які використовують інтерактивні технології у викладанні, застосовуючи принцип актуалізації побудови знань, пошуку інформації та її аналізу.

Обґрунтовано необхідність міжнародної співпраці викладачів у галузі вищої освіти для створення наукоємної технічної продукції, орієнтованої на ринок високих технологій шляхом впровадження технології ресурсно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: ресурсно-орієнтоване навчання, якість навчання, викладач-лідер, інтерактивні технології.

Abstract. The theses reveal the essence and content of resource-oriented technologies to ensure quality education of students of higher education institutions in the conditions of globalization. It has been found that the modern digitalization of education and the economy conditions determines resource-oriented learning as a complex integrative system, which includes the formation of motivational and value coordinates, professional abilities and skills of students, based on the goals of education; stimulation of their independent cognitive activity, use and effective application of innovative information technologies.

It has been demonstrated that the technology of resource-oriented learning involves the active involvement of research teachers, namely leaders who use interactive technologies in teaching, applying the principle of actualization of knowledge construction, information search and its analysis.

The need of international cooperation of teachers in the field of higher education for the creation of knowledge-intensive technical products and market-oriented high-tech products through the introduction of resource-oriented learning technology is justified.

Keywords: resource-oriented learning, quality of education, teacher-leader, interactive technologies.

Якість викладання стала важливою проблемою, оскільки вища освіта постійно стикається з новими викликами: посилення міжнародної конкуренції, підвищення вимог співвідношення ціни та якості, впровадження інформаційних технологій, епідемія Ковід тощо. Контингент студентів значно розширився та диверсифікувався як соціально, так і географічно. Нові студенти вимагають нових методів навчання. Сучасні технології увійшли в аудиторію, таким чином змінивши характер взаємодії між студентами та викладачами. Світові освітні стандарти висувають нові вимоги до вищої освіти, такі як: індивідуалізація навчання, використання нових інформаційно-комунікаційних технологій,

педагогічні інновації, органічна єдність освіти та самоосвіти, трансформація ролі викладача, формування передумов для організації навчання впродовж життя.

Викладачі багатьох країн світу стурбовані тим, що сучасний зміст освіти, методи його здобуття не є продуктивними і недостатньо задовольняють потребу студента в особистому використанні знань під час навчання, після закінчення вузу, у житті та професійній діяльності.

Якісне викладання не має чітких визначень, деякі вчені розглядають якість насамперед як результат, інші як властивість, дехто вважає викладання нескінченним процесом зменшення недоліків. Багато дослідників наголошують на тому, що якісне викладання та наукові дослідження є центральними для надання вищої освіти та для визначення самобутності університету (Cartwright, 2007). Паралельно з дослідженнями якісного викладання деякі дослідники зосереджуються на надзвичайних викладачах-лідерах, які створюють унікальний і незабутній освітній досвід, та мають пристрасть до своєї сфери навчання, до своїх учнів і до викладання (Hannafin, 2008). Шляхом статистики і аналізу доведено наступне: по-перше, необхідність та цінність проведення постійних наукових досліджень викладачами у процесі викладання та активне залучення студентів до них; по-друге, що саме дослідження можуть допомогти професорам-лідерам, новаторам своєї справи, не тільки стати кращими педагогами, а й кращими дослідниками (Hill, 2008).

Професіонал-викладач може справді допомагати своїм учням, але його внесок у сферу викладання буде слабким, якщо він не поділиться своїми відкриттями з колегами чи не проаналізує власні методи. Важливість обміну інформацією між освітянами різних країн не викликає ніяких сумнівів, це дозволяє обговорювати цілі курсів, виявляти стратегії навчання, які використовують колеги, працювати над формулюванням та інтеграцією курсів, створювати організаційну культуру, орієнтовану на студента (Mojisola Anjorin, 2011).

Завдання якісного навчання можна вирішити за допомогою ресурсно-орієнтованих технологій, які включають в себе наступне:

- електронне та Інтернет-навчання навчання на основі сучасних мережових технологій;
- органічну взаємодію он-лайн та оф-лайн навчання;
- співпрацю в групах, peer-to-peer learning;
- вивчення навчального матеріалу шляхом пошуку інформації за допомогою різноманітних ресурсів;
- застосування проектно-орієнтованого навчання, під час якого студенти працюють із широким спектром освітніх ресурсів.

Поєднання безпосереднього викладання в аудиторіях із використанням інтерактивних методів, а саме гейміфікації, Brainstorming, Peer-to-Peer Learning, Case Study, дистанційними курсами, он-лайн презентаціями тощо, формує вміння студентів ефективно працювати, самостійно приймати нестандартні рішення, комплексно підходити до оцінювання результатів.

Передовий досвід надання якісної освіти постійно впроваджується у діяльність Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ»), Україна – багатогалузевого технічного університету дослідницького типу, який провадить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у багатьох міжнародних проектах, готує висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців для національного та міжнародного ринків праці. В університеті створено унікальні інноваційні інфраструктури, які поєднують ІТ-навчання, підприємництво та коворкінг та дозволяють науково-педагогічним та науковим працівникам проводити комерціалізацію своїх наукових розробок. Так, у 2021/2022 роках інноваційними структурами університету комерціалізовано понад 34 млн. грн. наукових розробок. Серед інноваційних інфраструктур можна виділити наступні: Інноваційний бізнес-інкубатор; Центр підтримки технологій та інновацій; Центр сучасних технологій у металографії; ТОВ “Науковий парк НТУ ХПІ”; Україно-Турецький науково-технологічний та дослідницький центр; Міжгалузевий центр двигунобудування для броньованої техніки; Центр “Арсенал ідей Україна/простір ідей”; перший в Харкові стартап-центр «SPARK»

НТУ «ХПІ»; перший в Україні Innovation Campus НТУ «ХПІ»; eō Business Incubator – перша в Україні глобальна платформа, яка є частиною міжнародної стартап-екосистеми; Європейський освітньо-науково-технологічний центр, де проводяться наукові дослідження сумісно з Ганноверським університетом імені Лейбніца (Німеччина), Варшавською політехнікою (Польща), Університетом імені Кóменського в Братиславі (Словаччина), університетом Південної Бретані в Лор'яні (Франція) та Політехнічним університетом Марша (Італія) та інші.

Швидкий процес глобалізації має багато наслідків для вищої освіти в усьому світі, особливо це стосується якості навчання. У багатьох країнах університети підпорядковані процесам глобалізації – це міжнародна мобільність; глобальне порівняння, бенчмаркінг і ранжування; інтернаціоналізація інститутів і системи. Тому всі вищі навчальні заклади мають виробити послідовну відповідь на глобалізацію. «Бути ефективним у глобальному середовищі означає бути готовим до змін: глобальний обмін є трансформаційним, і всі політики та інституційні звички дозріли для перегляду у світлі глобальних викликів» (Van der Wende, 2007).

Сама природа якісного навчання змінюється через глобалізацію, а міжнародна співпраця у галузі вищої освіти буде сприяти особистісному розвитку, професійному зростанню та подальшій науковій діяльності кожного студента, підвищуватиме якість і рівень навчання та забезпечуватиме високу вмотивованість оволодіння знаннями, вміннями і навичками.

Список використаних джерел

1. Cartwright, M. (2007), “The rhetoric and reality of “quality” in Higher Education, An investigation into staff perceptions of quality in post-1992 universities”, Quality Assurance in Education, Vol.15, No.3
2. Hannafin M.J. & Hill J.R. (2008). Resource-based learning. Handbook of Research in Educational Technology / M. Spector, D. Merrill, J. Van Merriënboer & M. Driscoll (Eds.). 3rd ed. New York : Lawrence Erlbaum, 2008. P. 525–536.

3. Mojisola Anjorin, Christoph Rensing, Kerstin Bischoff, Christian Bogner, Lasse Lehmann, Anna Lenka Reger, Nils Faltin, Achim Steinacker, Andy Lüdemann, Renato Domínguez García: CROKODIL – a Platform for Collaborative Resource-Based Learning. In: Carlos Delgado Kloos, Denis Gillet, Raquel M. Crespo Garcia, Fridolin Wild, Martin Wolpers: Towards Ubiquitous Learning, Proceedings of the 6th European Conference on Technology Enhanced Learning, EC-TEL 2011, no. LNCS 6964, Springer, September 2011. P. 29–42.

4. Van der Wende, M.C. (2007), “Internationalisation of Higher Education in the OECD countries: Challenges and Opportunities for the Coming Decade”, Journal of Studies in International Education, Vol.11, No.34

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Лапузіна Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри природничих наук, Національний Технічний Університет «Харківський Політехнічний Інститут», ORCID: 0000-0002-4777-8509

УДК: 37.013.74

Кравцова Т.О., Краснощок І.П.

**ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Kravtsova T.O., Krasnoshchok I.P.

**PEDAGOGICAL SUPPORT FOR THE FORMATION OF SOCIAL
COMPETENCE OF STUDENTS OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION
INSTITUTIONS**

Анотація. Розкрито авторський підхід до тлумачення соціальної компетентності як ключової для сучасної людини. Проаналізовано особливості позашкільної освіти які визначають її потенціал у формуванні соціальної компетентності учнівської молоді. З'ясовано сутність педагогічного супроводу як особливого виду діяльності педагога закладу позашкільної освіти. Обґрунтовано, що педагогічний супровід формування соціальної компетентності учнів є однією із умов ефективності даного процесу.

Ключові слова. Соціальна компетентність, позашкільна освіта, педагогічний супровід.

Abstract. The author's approach to the interpretation of social competence as key for a modern person is revealed. The features of out-of-school education that determine its potential in forming the social competence of schoolchildren are analyzed. The essence of pedagogical support as a special type of activity of a teacher of an out-of-school education institution is clarified. It is substantiated that pedagogical support for the formation of students' social competence is one of the conditions for the effectiveness of this process.

Keywords. Social competence, extracurricular education, pedagogical support.

Для активного соціального життя в сучасному світі якому притаманні динамічні і не завжди передбачувані зміни в усіх сферах суспільного життя, урізноманітнення й ускладнення соціальних відносин, особистість має бути здатною досягнути сучасні суспільні процеси, засвоїти схвалюванні суспільством соціальні цінності, оволодіти необхідними вміннями для побудови ефективних соціальних взаємин, що забезпечать їй самоствердження й самореалізацію в соціумі. Набуття особистістю таких якісних характеристик науковці пов'язують із формуванням соціальної компетентності, що «має бути пріоритетним у діяльності інститутів соціалізації на нинішньому етапі суспільного розвитку» [8, с. 30].

Звернувшись до наукових джерел з метою осмислення сутнісних характеристик соціальної компетентності як ключової для сучасної людини, ми виявили, що дослідниками здійснено численні спроби його трактування. Зауважимо, що введення до наукового обігу терміну «соціальна компетентність» дослідники пов'язують із німецьким ученим Г. Ротом. Дослідник, розглядає «соціальну компетентність одним із різновидів людської компетентності, що відображає взаємодію між людьми» [5, с. 8].

Проаналізувавши праці українських і зарубіжних дослідників (Н. Бібік, Н. Василенко, О. Глузман, М. Гончарова-Горянської, І. Зимньої, М. Ніщенко, Г. Селевко та інших), виділивши головне, що об'єднує погляди вчених на соціальну компетентність, визначили, що соціальна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка поєднує в собі комплекс знань про соціальну дійсність і про себе, систему соціальних умінь, навичок, соціально-індивідуальних характеристик, рівень сформованості яких дозволяє людині успішно вирішувати практичні завдання соціального плану, обирати найбільш ефективні й соціально схвальні шляхи й засоби для досягнення своїх цілей, враховуючи особливості соціальної ситуації, і ефективно виконувати свої

соціальні ролі. Іншими словами, соціальна компетентність забезпечує як власне благополуччя людини, так і благополуччя суспільства.

В контексті нашого дослідження особливу цінність представляють дослідження, в яких розглядаються можливості позашкільної освіти в розширенні і поглибленні компетентностей учнів, у тому числі й соціальної.

Аналіз наукових праць засвідчив, що дослідники відзначають цілу низку специфічних особливостей функціонування позашкільної освіти, зокрема: «диференційованість, динамічність, гнучкість, мобільність, варіативність, доступність тощо» [6, с. 20]. Унікальність позашкільної освіти, на думку авторів посібника «Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах», полягає в тому, що «в ній зосереджені вільна мотивація дитини до пізнання й творчості, великий альтернативний спектр видів діяльності, надзвичайні можливості залучення вихованців до актуальної фізичної, мистецької, дозвільної культури» [7, с. 5]. Далі автори наголошують, що «позашкільна освіта орієнтована на свободу вибору дитиною видів і форм діяльності, темпів і термінів, результатів навчання та розвитку. Забезпечення свободи вибору стає для сучасного позашкілля головною умовою гуманізації всієї життєдіяльності дитини, її відносин з іншими дітьми, вихованців із педагогами» [7, с. 6].

Продуктивним для нашого дослідження є твердження О. Литовченко, що результатом освітнього процесу в закладах позашкільної освіти «має бути не лише оволодіння особистістю системою профільних знань, умінь і навичок, а й її здатність до ухвалення правильних рішень у різних життєвих ситуаціях. На розв'язання зазначених проблем і має бути спрямовано роботу навчальних закладів з упровадження компетентнісного підходу» [3, с. 28].

Аналіз наукових праць засвідчив, що науковці відзначають особливий потенціал освітнього процесу закладів позашкільної освіти як щодо виховання соціально компетентної особистості, а саме: «учень має можливість обрати той зміст, форму навчання, які відповідають його індивідуальним інтересам, здібностям, очікуванням стосовно власного розвитку, майбутньої професії тощо;

має можливості не лише розширити й поглибити знання в певній сфері, а й набутти досвіду й умінь практичного їх застосування; поліваріативність форм і методів, технологій позашкільної освіти розширює простір соціалізації особистості, створює можливості для набуття соціальних знань і умінь, соціального досвіду, виховання соціальних цінностей (навчальні заняття, тренінги, ігри, дискусії, профілактичні бесіди, конкурси творчих робіт, експедиції, соціальні проекти тощо)» [4, с. 88].

Але декларування права суб'єкта освітнього процесу закладу позашкільної освіти на вільний вибір ще не є гарантією його реалізації. Для здійснення вільного й відповідального вибору різних альтернатив, необхідно навчити учня бачити й сприймати ці можливі альтернативи розвитку й саморозвитку, допомогти йому розібратися в протиріччях конкретної ситуації, спрогнозувати наслідки своїх дій, скласти план подолання протиріч та зробити перші кроки. За твердженням учених, це і є змістом педагогічного супроводу.

Так, О. Казакова розглядає «педагогічний супровід як суб'єкт-суб'єктну взаємодію, що спрямована на набуття супроводжуваним досвіду розв'язання актуальних проблем розвитку, спрямованого на попередження і вирішення актуальних проблем розвитку людини» [2, с. 38].

Ми педагогічний супровід розглядаємо як вид педагогічної діяльності, спрямованої на створення умов, завдяки суб'єкт-суб'єктній взаємодії, для відкриття учнем нових для себе перспектив успішного соціального розвитку та надання йому допомоги й підтримки в перетворенні їх у дійсність.

Означене дозволяє педагогічний супровід формування соціальної компетентності учнів закладів позашкільної освіти розглядати як певну сферу діяльності педагога, орієнтовану на надання підтримки вихованцям у вирішенні проблем соціальної взаємодії з ровесниками та дорослими, сприянні соціальному становленню, розвитку адаптаційного потенціалу учнів тощо. Е. Зеєр, зазначає, що «педагогічний супровід має свою структуру, послідовність (алгоритм), арсенал форм, методів та засобів реалізації» [1, с. 254]. В контексті нашого дослідження, важливим є його спрямованість на вирішення життєвих труднощів

учня позашкільної освіти, які виникають в наслідок недостатнього рівня соціальної компетентності.

Доцільно виділити завдання педагогічного супроводу щодо формування соціальної компетентності учнів засобами позашкільної освіти:

- стимулювання соціального розвитку особистості, що пов'язано з усвідомленням учнем знань про соціальне життя, соціальних норм, цінностей, соціального досвіду, соціальних ролей, необхідних для продуктивної життєдіяльності у взаємодії із оточуючим середовищем, становлення суб'єктної позиції учня закладу позашкільної освіти;

- забезпечення педагогічної підтримки, що передбачає спільне з учнем визначення його особистих інтересів, здібностей, потреб, цілей, можливостей та визначення шляхів їх реалізації в процесі соціальної взаємодії;

- надання педагогічної допомоги, яку розглядаємо як реальне сприяння учню у подоланні соціальних труднощів, завдяки сприянню соціальному розвитку (саморозвитку) і реалізації себе в світі, що динамічно змінюється;

- створення атмосфери психологічної комфортності і соціальної захищеності учня в освітньому середовищі закладу позашкільної освіти;

- забезпечення соціально-педагогічної профілактики ускладнень соціалізації, подолання соціальних відхилень у розвитку особистості учня закладу позашкільної освіти;

- корекція ціннісно-мотиваційної сфери особистості учня, як основи формування їх соціальної компетентності;

- забезпечення рефлексії соціальної діяльності (бездіяльності) учнів.

Вважаємо, що педагогічний супровід формування соціальної компетентності учнів закладів позашкільної освіти реалізовується в:

- освітньому процесі закладу позашкільної освіти (соціальні проекти, тренінгові програми; дискусійні (дебатні) клуби, факультативи);

- організаційно-масових заходах (акції, змагання, концерти, конференції, фестивалі, флешмоби);

- роботі соціально-педагогічних та психологічних служб закладів позашкільної освіти.

Зміст педагогічного супроводу формування соціальної компетентності учнів відповідає визначеним завданням може реалізовуватися на рівні закладу позашкільної освіти, колективу учнів гуртка, об'єднання, клубу, освітнього середовища, сприятливого для формування соціальної компетентності учнів, а також на індивідуальному рівні.

Аналіз наукових джерел та практики формування соціальної компетентності закладів позашкільної освіти міста Кропивницький доводить, що педагогічний супровід доцільно реалізувати у формі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і учня, яка відбувається на основі прогнозування перспектив соціальної поведінки і самовияву останнього в різних соціальних ситуаціях розвитку, і спрямовується на створення умов і забезпечення найбільш доцільної підтримки (допомоги), стимулюючи успішне просування вихованця в життєвому і професійному самовизначенні, а також спонукаючи його до активності і самостійності в цьому процесі. Важливо зазначити, що даний супровід не передбачає гіперопіки учня, а спрямовується на стимулювання його цілеспрямованої, усвідомленої активності в соціумі. Також педагогічний супровід сприяє найбільш повній реалізації потенціалу саморозвитку учня у позашкільній освіті; виступає важливою умовою формування його соціальної компетентності; сприяє соціалізації, збагаченню соціально-значущого досвіду, завдяки доцільному самовияву вихованця в різних життєвих ситуаціях. Такий підхід до педагогічного супроводу формування соціальної компетентності базується на суб'єкт-суб'єктному підході, що передбачає активну соціальну позицію учня як об'єкта педагогічного впливу. Процес педагогічного супроводу в середовищі позашкільної освіти, маючи свою специфіку, має спрямовуватися, перш за все, на підтримку учня в системі соціальних взаємовідносин, оволодіння ними новими моделям взаємодії з собою, з іншими людьми та світом взагалі. Важливим є подолання ускладнень соціалізації учнів і навчання їх способам самопізнання.

В процесі забезпечення педагогічного супроводу учнів, спрямованого на формування їхньої соціальної компетентності у середовищі позашкільної освіти, доцільно використовувати такі форми роботи:

- факультатив «Дебатний клуб»;
- пізнавальні тренінги: «Проблеми соціального спілкування», «Вчимося розуміти інших», «Зростаємо у соціумі», «Особисті якості члена суспільства», «Вчимося бути активними», «Мотивація особистісного зростання» тощо;
- соціально-психологічні тренінги: «Порозуміння в спілкуванні», «Ефективне спілкування та робота в команді», «Я – єдиний і неповторний» тощо;
- рольові ігри;
- створення ситуації морального вибору та ін.

В процесі аналізу досвіду реалізації педагогічного супроводу формування соціальної компетентності учнів в позашкільній освіті, виявлено вплив організаційно-масових форм роботи просвітницького характеру про суспільні процеси та соціальні цінності. При цьому, при розподілі ролей, завдань учнів необхідно враховувати результати діагностики інтересів, потреб, цілей та бар'єрів соціальної взаємодії.

Означене дозволяє зробити висновок, що запровадження педагогічного супроводу формування соціальної компетентності учнів сприяє підвищенню ефективності даного процесу в середовищі закладу позашкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Зеер Э. Ф. Психология профессий: учебное пособие для студентов вузов. М.: Академический проект; Фонд «Мир», 2005. 336 с.
2. Казакова Е. И. Процесс психолого-педагогического сопровождения. На путях к новой школе, 2009. №1. С. 36-46.
3. Литовченко О. В. Виховання соціально компетентної особистості у позашкільних навчальних закладах. Позашкільна освіта: стратегія, інновації,

практика: зб. ст. міжнар. наук.-практ. конф. Суми : ВТД «Рудень С. І.», 2009. С. 26–33.

4. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / [Вербицький В.В., Литовченко О.В., Ковбасенко Л.І. та ін.]; за ред. О.В. Литовченко. К. : Педагогічна думка, 2012. 192 с.

5. Скірко Р.Л. Формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки: автор. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2010. – 20 с.

6. Цвірова Т. Виховна робота в позашкільних закладах України: історія і сьогодення // Рідна школа. 2003. № 2. С. 20–22.

7. Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах: методичний посібник / А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко [та ін.] ; за ред. В. В. Мачуського. К. : ТОВ "Артмедіа прінт", 2017. 272 с.

8. Шахрай В. М. Теоретико-методичні засади формування соціальної компетентності учнів основної і старшої школи засобами театрального мистецтва: дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.05 - соціальна педагогіка : 12.00.07 - теорія і методика виховання. Київ, 2016. 404 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Кравцова Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка, ORCID: 0000-0002-6892-3739;

Краснощок Інна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка, ORCID: 0000-0001-9905-6589.

LEADERSHIP AND INNOVATION UNIVERSITY

RECENT ADVANCES IN SCIENCE

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

OCTOBER 6-7, 2022, REYKJAVIK , ICELAND

e-mail: insciencon@gmail.com

New conferences on the website: <https://sciencon.mozello.site.com/>